

Handläggare: Lisbeth Westerlund
Telefon: 08-508 25 016

Till
Socialnämnden

Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barn-äktenskap

Remissvar på betänkandet SOU 2012:35

Förvaltningens förslag till beslut

1. Socialnämnden hänvisar till tjänsteutlåtandet som svar på remissen.
2. Socialnämnden överlämnar ärendet till kommunstyrelsen.
3. Socialnämnden justerar paragrafen omedelbart.

Gillis Hammar
Förvaltningschef

Leif Fransson
Administrativ chef

Sammanfattning

Betänkandet Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap, SOU 2012:35 innehåller ett antal förslag om hur man kan stärka skyddet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och andra äktenskap mot någons vilja. Bland annat föreslås att möjligheten för underåriga att söka dispens att gifta sig slopas, att barnäktenskap kriminaliseras och att en särskild straffbestämmelse om tvångsäktenskap införs.

Förvaltningen tillstyrker i huvudsak utredningens förslag och delar utredningens uppfattning att är det angeläget att öka skyddet för de personer som utsätts för risken att bli gifta mot sin vilja. Det finns inte heller något stöd i internationella konventioner för vare sig tvångsäktenskap eller barnäktenskap, istället lyfter konventionerna fram de mänskliga rättigheter som tillkommer varje individ.

Bakgrund

Kommunstyrelsen har till socialnämnden för yttrande överlämnat remiss av betänkandet Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap, SOU 2012:35. Remisstiden går ut 25 oktober 2012 men har förlängts till 30 oktober 2012.

Ärendet har även remitterats till stadsdelsnämnderna Hässelby-Vällingby, Norrmalm och Farsta.

Ärendets beredning

Detta tjänsteutlåtande har utarbetats inom administrativa avdelningen i samarbete med socialtjänstavdelningen och avdelningen för stadsövergripande sociala frågor.

Ärendet

I betänkandet konstateras att det är svårt att ge några exakta siffror men att utredningen uppskattar att minst 250 - 300 personer i Sverige under 2011 upplevde en akut eller ganska akut risk att bli gifta mot sin vilja. Minst 16 personer hölls under samma år kvar i utlandet för att giftas bort.

Betänkandet innehåller ett antal förslag om hur man kan stärka skyddet mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och andra äktenskap mot någons vilja. Bland annat föreslås följande:

- Möjligheten för underåriga att söka dispens att gifta sig slopas.
- Barnäktenskap kriminaliseras. Straffansvaret träffar den som förmår ett barn att gifta sig eller som initierar eller anordnar ett barnäktenskap. Även vissa äktenskapsliknande förbindelser som inte är juridiskt giltiga omfattas (så kallad informella äktenskap).
- En särskild straffbestämmelse om tvångsäktenskap införs. Även här inkluderas de informella äktenskapen.
- Det inrättas en nationell enhet, ett så kallat kompetensteam, för att leda, samordna och stödja arbetet mot tvångsäktenskap och barnäktenskap liksom mot hedersrelaterat våld och förtryck. Kompetensteamet placeras inledningsvis hos Länsstyrelsen Östergötland, som har stor erfarenhet av liknande arbete.
- Socialstyrelsen ges i uppdrag att genomföra ett tillsynsprojekt angående tvångsäktenskap och barnäktenskap hos kommunernas socialtjänster.

- Högre krav ställs på trossamfund som vill ha vigselrätt och personer som vill bli förordnade till vigselförrättare inom trossamfund. För vigselförrättstillstånd ska krävas att trossamfund och vigselförrättare inte genomför några religiösa "tvångsvigslar" eller "barnvigslar".
- Nämnden för statligt stöd till trossamfund ska i sin ordinarie verksamhet föra en dialog med trossamfunden och vigselförrättarna om barnäktenskap och äktenskap mot den egna viljan.
- Det ska utarbetas en rekommenderad metod för familjearbete i akuta situationer.

Utredningen har övervägt vissa andra förändringar, bland annat om reglerna om erkännande av utländska äktenskap bör skärpas. Någon förändring av dessa regler föreslås inte. Utredningen föreslår inte heller att det ska bli möjligt att undanhålla skälen för att inte ge uppehållstillstånd, trots att detta ibland skulle kunna vara till stor hjälp för utsatta personer. För att det inte ska finnas ekonomiska incitament att avstå från placeringar i skyddat boende föreslår utredningen att det bör övervägas att införa en statlig subvention för vårdkostnaden.

För att motverka att tvångsäktenskap och barnäktenskap kommer till stånd är det viktigt att arbeta för att personer som riskerar att giftas bort i utlandet inte lämnar Sverige. Utredningen framför att det är angeläget att regeringen i lämpligt sammanhang låter utreda om det, beträffande unga som är omhändertagna enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), bör införas en möjlighet för socialtjänsten att besluta om eller ta initiativ till återkallelse eller omhändertagande av pass och om socialnämnden bör kunna förhindra att pass utfärdas.

Förvaltningens synpunkter

Omfattningen av tvångsäktenskap, s.k. informella äktenskap och barnäktenskap går inte att få säker kunskap om. Förvaltningen delar utredningens uppfattning att även om omfattningen är osäker är det angeläget att öka skyddet för de personer som utsätts för detta.

I utredningen har framkommit att det är tydligt att tvångsäktenskap och barnäktenskap har en koppling till hedersrelaterat våld och förtryck. Utredningen konstaterar att det inte finns något stöd i internationella konventioner för vare sig tvångsäktenskap eller barnäktenskap, istället lyfter konventionerna såsom FN:s barnkonvention, FN:s konvention om avskaffande av all diskriminering mot kvinnor och Eu-

roparådets konvention om de mänskliga rättigheterna och friheterna, fram de mänskliga rättigheter som tillkommer varje individ.

Utifrån förvaltningens erfarenheter i arbetet med hedersrelaterade frågor är dock förslagen inte tillräckligt kraftfulla att kriminalisera tvångsäktenskap, barnäktenskap och informella äktenskap samt möjligheten att få dispens för att ingå barnäktenskap. De flesta tvångsäktenskap - inkluderat barnäktenskap - ingås sommartid och utomlands (gamla hemlandet). Att förbjuda att tvångs/barnäktenskap ingås i Sverige är visserligen bra men medför troligen inte så stora förbättringar för de som är berörda.

Huvudregeln att ett giltigt utländskt äktenskap erkänns här i Sverige föreslår man ska kvarstå. Det hade varit bra om man skärpt den bestämmelse som infördes år 2004 om att utländska äktenskap inte erkänns i Sverige (ogiltiga helt enkelt) om det vid tidpunkten för vigseln fanns ett "äktenskapshinder" enligt svensk lag (t.ex. underårighet eller tvång) och minst en av parterna hade sin hemvist eller medborgarskap i Sverige. Det hade varit bra om även s.k. fullmaktsäktenskap omfattats av bestämmelserna om äktenskapshinder.

Det krävs goda kunskaper om hedersrelaterat våld och förtryck för att kunna arbeta med att ge stöd till de enskilda unga personer som är utsatta för detta. Det är angeläget att ta till vara de kunskaper som finns på olika håll och bedriva ett utvecklingsarbete inom området. Förslaget är bra om att inrätta ett nationellt kompetensteam med uppdrag att utveckla och förmedla goda arbetsmetoder samt vara ett stöd för olika myndigheter, till exempel socialtjänsten.

Det är många gånger känsligt att initiera ett arbete i familjer där risk för tvångs- eller barnäktenskap föreligger. Det måste finnas mycket goda kunskaper om risker och komplikationer som är förenade med ett sådant arbete. Utredningen föreslår att det ska utarbetas en rekommenderad metod för familjearbete i akuta situationer, vilket förvaltningen stöder. En statlig subvention för skyddat boende, framför allt för barn som riskerar att giftas bort är ett bra förslag.

Förvaltningen stöder förslaget att regeringen särskilt bör utreda möjligheten för socialnämnden att besluta om/ta initiativ till återkallelse eller omhändertagande av pass liksom att socialnämnden ska kunna förhindra att pass utfärdas.

Förvaltningen delar den uppfattning som framförs i utredningen att det är viktigt att människor, grupper och kulturer förtjänar en grundläggande respekt även i den

mån deras traditioner och synsätt innefattar värderingar som är främmande för majoriteten i landet. En sådan grundläggande respekt kan dock aldrig få innebära att det görs avsteg från grundläggande mänskliga fri- och rättigheter.

Bilaga

Sammanfattning av betänkandet Stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap, SOU 2012:35.